
Editorial *Uvodnik*

Zorana Dorđević

University of Barcelona, Spain.
zoranadordevic@ub.edu

Zrinka Mileusnić

University of Primorska, Slovenia
zrinka.mileusnic@fhs.upr.si

Jasmina S. Ćirić

University of Kragujevac, Serbia
jasmina.ciric@filum.kg.ac.rs

Xavier Costa Badia

University of Barcelona, Spain
xaviercosta@ub.edu

The second 2024 issue of *Studia Universitatis Hereditati* is dedicated to exploring sensorial experiences related to medieval religious and artistic heritage. This Thematic Issue builds upon the European Association of Archaeologists (EAA) annual meeting held in August 2024 in Rome. The session titled Medieval Sensorium: Exploring the Archaeology of the Senses brought together scholars from diverse disciplines to present their latest research. The session was designed to explore the complex interplay of senses within spatial contexts, the depiction of sensory experiences in visual arts, and the sensory encounters that enriched the lives of medieval communities. Central to the discussion was how medieval communities perceived, understood, and utilized their sensory reality. The session included presentations on a broad spectrum of sensory encounters, both indoors and outdoors, spanning sacred and secular spaces. This interdisciplinary dialogue highlighted sensory perception's profound role in shaping medieval cultural practices and landscapes.

This Thematic Issue features five selected papers from the EAA session and one book review, illustrating that the study of senses in medieval archaeology and other humanities disciplines remains a fertile field for research. The

articles in this issue show a variety of perspectives and approaches to the medieval sensorium, depicting the vast research potential and interdisciplinary approaches to the topic. At the same time, they form the basis for future research.

Eva Gjorgjievska's study, 'From Religious Lauda to Medieval Canzone and Sonnet: Poetry of the Senses in 13th- and 14th-Century Italy', examines sensory expressions in four medieval religious and love poems by Italian poets—Jacopone da Todi, San Francesco d'Assisi, Giacomo da Lentini, and Guido Guinizelli. Influenced by the medieval Italian philosopher St. Thomas Aquinas, who viewed reason and emotion as complementary, these poets emphasize sensory and emotional messages that bridge divine creation with the experiences of ordinary people. Gjorgjievska highlights the therapeutic dimension of sensory poetics and demonstrates how sensory experiences are activated during reading or liturgical singing.

Jasmina Ćirić's article, 'Sensory Encounters: Decoding the Symbolism of St. Nicholas Church in Ljuboten', offers fresh insights into the multi-layered art and architecture of the 14th-century Ljuboten church in present-day North Macedonia. The study demonstrates how a holistic methodology enhances iconograph-

ic and semiotic analyses, offering well-founded arguments while effectively integrating sensorial and art historical perspectives. Ćirić explores how the tactile, auditory, and visual elements of brickwork patterns, layered arches, and intricate sculptures engage viewers' senses and influence cognitive processes.

Bojana Beuk's contribution, 'Analysis of the Sense Perception in the Fresco Painting of the Dečani Monastery', delves into how the 14th-century frescoes of this UNESCO World Heritage Site engage viewers' senses. Beuk analyzes eight scenes from the frescoes, accompanied by relevant biblical quotes, to reveal how they create sensory imagery that bridges the material and spiritual realms. Her study examines the frescoes' ability to immerse viewers through tactile interactions, the strategic use of light, and the auditory imagery of angelic trumpets, conveying profound emotional and spiritual narratives.

The multidisciplinary research team led by Zorana Đorđević presents the study 'Unveiling the Historical Significance of Santa Maria d'Àneu: Can Soundscape Studies Illuminate Its Role within the Medieval Ecclesiastical Structure?' This article integrates archaeology, history, and acoustics to explore the propagation of bell sounds across the Catalan landscape. By combining Geographic Information System (GIS)-based sound maps with visibility analysis, the study demonstrates the significance of medieval soundscapes and the role of bells in long-distance communication. This research underscores the value of collaboration between the humanities and natural sciences.

Jean-Michel Sourd's article, 'Perceptions of a "Journey to the Past" in Some Viatical Stories at Mount Athos', examines the sensory experiences described in travel accounts by French visitors to Mount Athos from the 19th to early 21st centuries. Sourd characterizes Mount Athos as "a living relic of the Byzantine peninsula" due to its preservation of medieval Orthodox rituals and way of life. By analyzing visual, auditory, and olfactory impressions, the study high-

lights how travelers' sensory experiences connect the present to the medieval past, making Mount Athos a unique form of living heritage.

Instead of a paper by Mojca Ramšak, who presented at the EAA session, this Special Issue includes a review of her book *Anatomy of Smell*, written by Alenka Janko Spreizer. The review is highly positive and incisive, capturing the book's relevance in addressing the socio-cultural aspects of smell and olfactory heritage. As the reviewer notes, experiencing COVID-19, the sense of smell has gained substantial attention. This book significantly contributes to the study of smell, highlighting its relevance in medieval sensory systems and beyond. The review provides an engaging hook for both academic and general audiences.

This Thematic Issue and the EAA 2024 session were supported by the CULT-AURAL project, *Aural Culture: Decoding the Sacred Soundscapes of Medieval Europe*, funded by the European Union's Horizon Europe program under the Marie Skłodowska-Curie grant agreement No. 101064323.

Uvodnik

Druga številka revije *Studia Universitatis Hereditati* iz leta 2024 je posvečena raziskovanju čutnih izkušenj, povezanih s srednjeveško versko in umetniško dediščino. Ta tematska številka temelji na letnem srečanju Evropskega združenja arheologov (European Association of Archaeologists – EAA), ki je potekalo avgusta 2024 v Rimu. Srečanje z naslovom Srednjeveški senzori: raziskovanje arheologije čutov je združilo znanstvenike z različnih področij, ki so predstavili svoje najnovejše raziskave. Namen srečanja je bil raziskati zapleteno prepletanje čutov v prostorskih kontekstih, prikazovanje čutnih izkušenj v likovni umetnosti in čutnih srečanj, ki so obogatila življenje srednjeveških skupnosti. Osrednja tema razprave je bila, kako so srednjeveške skupnosti dojemale, razumele in uporabljale svojo čutno resničnost. Srečanje je obsegalo predstavitev širokega spektra čutnih doživetij, tako na pros-

tem kot v zaprtih prostorih, ki so zajemala sakralne in sekularne prostore. Interdisciplinarni dialog srečanja je poudaril pomembno vlogo čutnega zaznavanja pri oblikovanju srednjeveških kulturnih praks in pokrajin.

Pričujoča tematska številka vsebuje pet izbranih prispevkov s konference EAA in eno knjižno recenzijo, ki ponazarjajo, da preučevanje čutov v srednjeveški arheologiji in drugih humanističnih disciplinah ostaja plodno raziskovalno polje. Članki v tej številki predstavljajo različne perspektive in pristope k srednjeveškemu senzorijski ter prikazujejo velik raziskovalni potencial in interdisciplinarne pristope k tej temi. Hkrati so tudi podlaga za prihodnje raziskave.

Raziskava Eve Gjorgijevske, »Od verske hvalnice do srednjeveške kancone in soneta: poezija čutov v Italiji 13. in 14. stoletja«, obravnava čutne izraze v štirih srednjeveških verskih in ljubezenskih pesmih italijanskih pesnikov – Jakopona da Todija, San Francesca d'Assisija, Giacoma da Lentinija in Guida Guinizellija. Pod vplivom srednjeveškega italijanskega filozofa svetega Tomaža Akvinskega, ki je razum in čustva obravnaval kot komplementarne, ti pesniki poudarjajo čutna in čustvena sporočila, ki povezujejo Božje stvarjenje z izkušnjami običajnih ljudi. Gjorgijevska poudarja terapevtsko razsežnost čutne poetike in pokaže, kako se čutna doživetja sprožajo med branjem ali liturgičnim petjem.

Članek Jasmine Ćirić z naslovom »Senzorična srečanja: dekodiranje simbolike cerkve svetega Nikolaja v Ljubotenu« ponuja svež vpogled v večplastno umetnost in arhitekturo cerkve v Ljubotenu iz 14. stoletja v današnji Severni Makedoniji. Raziskava ponazarja, kako celostna metodologija izboljšuje ikonografske in semiotične analize ter ponuja dobro utemeljene argumente, hkrati pa učinkovito povezuje čutne in umetnostnozgodovinske perspektive. Jasmina Ćirić raziskuje, kako otipni, slušni in vidni elementi opečnih vzorcev, večplastnih obokov in zapletenih kipov vključujejo čute gledalcev ter vplivajo na kognitivne procese.

Prispevek Bojane Beuk, »Analiza čutnega zaznavanja na freskah v samostanu Dečani«, raz-

iskuje, kako freske iz 14. stoletja na tem Unescovem območju svetovne dediščine vključujejo čutila gledalcev. Avtorica analizira osem prizorov s fresk, ki jih spremljajo ustrezni svetopisemski citati, da bi razkrila, kako ustvarjajo čutne podobe, ki povezujejo snovno in duhovno sfero. Preučuje sposobnost fresk, da gledalce pritegnejo z otipnimi interakcijami, s strateško uporabo svetlobe in z zvočnimi podobami angelskih trobent, s čimer posredujejo globoke čustvene in duhovne pripovedi.

Multidisciplinarna raziskovalna skupina pod vodstvom Zorane Đorđević predstavlja raziskavo »Razkrivanje zgodovinskega pomena cerkve Santa Maria d'Àneu: ali lahko raziskave zvočne krajine osvetlijo njeno vlogo v srednjeveški cerkveni strukturi?« Ta prispevek vključuje arheologijo, zgodovino in akustiko, da bi raziskal širjenje zvokov zvonov po katalonski pokrajini. S pomočjo združevanja zvočnih zemljevidov, ki temeljijo na geografskem informacijskem sistemu (GIS), prispevek z analizo vidljivosti prikazuje pomen srednjeveških zvočnih pokrajin in vlogo zvonov v komunikaciji na dolge razdalje. Ta raziskava poudarja pomen sodelovanja med humanističnimi in naravoslovnimi vedami.

Članek Jean-Michela Sourda z naslovom »Percepcije 'potovanja v preteklost' v nekatereh potopisih o gori Atos« preučuje čutna doživetja, opisana v potopisih francoskih obiskovalcev gore Atos od 19. do začetka 21. stoletja. Sourd goro Atos označi kot »živeči ostanek bizantinskega polotoka«, in sicer zaradi ohranjanja srednjeveških pravoslavnih obredov in načina življenja. Z analizo vidnih, slušnih in vonjalnih vtisov raziskava poudarja, kako čutne izkušnje popotnikov povezujejo sedanost s srednjeveško preteklostjo, zaradi česar je gora Atos edinstvena oblika žive dediščine.

Namesto prispevka Mojce Ramšak, ki ga je predstavila na srečanju EAA, v tej posebni številki objavljamo recenzijo njene knjige *Anatomija vonja*, ki jo je prispevala Alenka Janko Spreizer. Recenzija je zelo pozitivna in pronicljiva, saj je v njej zajeta pomembnost knjige pri obravna-

vi družbeno-kulturnih vidikov vonja in olfaktorne dediščine. Kot ugotavlja recenzentka, je v času covida-19 čut za vonj pridobil precejšnjo pozornost. Ta knjiga pomembno prispeva k preučevanju vonja in poudarja njegov pomen v srednjeveških čutilnih sistemih ter širše. Recenzija predstavlja zanimivo popotnico tako za akademsko kot splošno javnost.

To tematsko številko in posvet EAA 2024 je podprl projekt CULT-AURAL, Aural Culture (Zvočna kultura): Dekodiranje svetih zvočnih pokrajin srednjeveške Evrope, ki ga financira program Evropske unije Obzorje Evropa v okviru sporazuma o štipendiji Marie Skłodowska-Curie št. 101064323.

hereditati